

УДК 37.013:004

МЕДІА-ОСВІТА: ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

Роль медіакультури в суспільстві зростає надзвичайно високими темпами, вона є комплексним засобом опанування людиною соціальних, інтелектуальних, моральних, художніх, психологічних аспектів навколишнього світу. Рівень розвитку сучасних засобів масової комунікації та специфіка їх впливу на особистість доводять, що медіа – глобальний феномен, явище, яке має потужний вплив на освітнє середовище [1, с. 11]. Водночас, і в загальній освіті, і в професійній підготовці більшості фахівців в Україні відсутня цілеспрямована навчальна діяльність щодо правил роботи із засобами масової комунікації, законів творення масової інформації, способів її доведення до широких верств населення і розуміння діяльності засобів масової інформації як інституції в цілому. Хоч частково ці функції виконує навчальна дисципліна “Інформатика”, молоді люди не вчаться бути активними, медіаграмотними споживачами інформації, в них не сформовані вміння критично мислити, сприймати та розпізнавати прихований зміст медіаповідомлень, виокремлювати гендерні, етнічні, національні стереотипи, відрізнити соціальні кліше, розрізнити поняття факту і судження, ставлення, пропаганди, усвідомлювати наслідки впливу на людину засобів масової комунікації.

Проблеми впливу мас-медіа на особистість і суспільство відображені в роботах Д. Бакінгема, Ж. Гоне, І. Дзялошинського, Дж. Лалла, Л. Селлерса. Використання матеріалів засобів масової інформації в навчальному процесі дослідили Н. Кирилов, Є. Міллер, Г. Онкович, Б. Потятиник, Н. Саєнко, О. Сербенська, В. Усата, Ю. Усов, О. Федоров, І. Чемирис та ін. У роботах Н. Іщук, Ю. Єгорової, Н. Семенової, О. Смолянинової, О. Христіанінова, О. Чайковської, Л. Шауцукової та інших науковців акцентується на підвищенні ефективності навчального процесу при застосуванні мультимедійних технологій.

Медіа (лат. *media* – засоби) – це об’єкти або системи передачі інформації особливого походження, за допомогою яких комунікується інформація. У

педагогічній літературі поняття “медіа” вживається стосовно допоміжних наукових і технічних засобів, які використовуються в навчанні. Термін *мультимедіа* означає інтеграцію різних засобів передачі інформації на спільній основі (наприклад, на базі комп’ютера, який є особливим медіа, що суттєво збагачує процес навчання). Медіатехнологія (мультимедіа) – поєднання різних засобів передачі інформації (тексту, звуку, графіки, рухомих і нерухомих зображень) за допомогою комп’ютера або іншого аудіовізуального пристрою (телевізора, відеомагнітофона, програвача компактдисків тощо).

Традиційний погляд на проблему мультимедіа в навчанні сформувався у 70-і роки ХХ ст., коли комп’ютер ще не був істотною складовою навчально-виховного процесу. У той час поняття мультимедіа стосується спеціально підібраного комплексу дидактичних матеріалів – аудіовізуального пакету.

Медіаосвіта – це навчання на матеріалі та за допомогою ЗМІ, кінцева мета якого – медіа-грамотність, здатність до критичного сприйняття медіаповідомлень. На нашу думку, завданням медіаосвіти є формування критично мислячої, соціально активної комунікативної особистості, яка вільно й осмислено орієнтується в інформаційному просторі. У концепціях медіаосвіти велика увага приділяється виробленню активних підходів до змісту повідомлення з акцентом на розвиток критичного мислення щодо засобів масової інформації, на вироблення навичок виявлення хибних відомостей і викривлення реального в медіа фактах, вироблення стійкого імунітету проти маніпуляції, на збагачення соціального досвіду аудиторії в практиці використання друкованих та електронних ЗМІ [3, с. 40].

Мета нашої статті – обґрунтувати потребу впровадження медіаосвіти в навчальних закладах професійно-технічної і вищої освіти як складової професійно орієнтованої інформаційної підготовки майбутніх фахівців.

Є три основні рівні взаємодії мультимедіа та педагогіки:

- Медіа як засоби набуття знань, умінь і навичок в освітньому процесі. Наприклад, під час уроку демонструються слайди, фільми, або використовуються аудіозаписи (це планується заздалегідь); під час навчального заняття студенти

використовують комп'ютерну техніку для пошуку інформації; у системі дистанційного навчання засвоюють програмний матеріал за допомогою комп'ютера та мережевих технологій.

- Медіа як предмет у виховному процесі. Наприклад, з метою формування світогляду, для виховання в учнів певних моральних рис та якостей, використовують демонстрації різних фрагментів з фільмів під час навчальних занять.

- Вплив мультимеда на учнів у позаурочний час з метою організації змістовного дозвілля (вивчення періодики, перегляд фільмів тощо) [5, с. 85-86].

З огляду на сказане, можемо констатувати, що медіаосвіта з одного боку покликаний формувати світогляд, інтереси, потреби, ідеали, мотиви, ціннісні орієнтації, свідомість, переконання, судження, а також конкретні риси характеру, якості особистості, моделі поведінки та розвивати культуру людини засобами масової комунікації. З іншого боку, вона торкається також питань застосування медіа в навчальному процесі, розроблення інформаційно-освітніх технологій, особливостей організації дистанційного навчання, розроблення та апробації нових дидактичних мультимедіа (електронних навчальних програм, посібників, підручників тощо).

У число базових цілей медіаосвіти входять: розвиток комунікативних здібностей учнів; формування критичного мислення; навчання сприйманню інформації, перекодуванню візуального образу у вербальну знакову систему; оцінювання якості інформації, вироблення вмінь вибирати при “споживанні” інформації з мас-медіа; підвищення загальнокультурного рівня особистості.

Пропонується така послідовність етапів медіаосвіти:

- оволодіння технічними засобами нових медіа;
- навчання сприймати інформації з екрану;
- навчання оцінювати якість інформації;
- формування критичного мислення учня;
- навчання емоційного сприйняття творів сучасної медіакультури;
- розкриття технології створення та інтерпретації інформації;

- творчість за допомогою засобів нових медіа з метою.

Не зупиняючись детально на завданнях професійно орієнтованої медіаосвіти (розрахованої на технічний персонал телебачення і радіостанцій, фахівців у галузі реклами, дизайну, мистецтва, теле- та радіожурналістів, коментаторів тощо), розкриємо *загальні завдання* медіаосвіти у професійній підготовці, а також її можливості в підвищенні якості навчання.

Передусім медіаосвіта в навчальних закладах орієнтована на розвиток загального інтелектуального рівня майбутнього фахівця. Спілкування з телекомунікаціями дозволяє розвинути комунікаційні навички, аналіз мультимедійної інформації сприяє формуванню критичного мислення і навчанню грамотно оцінювати якість і вірогідність інформації, художній аналіз відеопродукції, обговорення творів екранного мистецтва підвищує загальнокультурний розвиток особистості.

Медіатехнології можуть ефективно інтегруватися практично в усі навчальні дисципліни. Створення навчально-методичних комплексів, електронних підручників, розвиток видавничої бази, розробка нових форм і методів навчання сприяє формуванню освітнього простору з більш широкими можливостями. Дидактично доцільне використання медіа в навчанні дозволяє водночас досягти мету медіаосвіти та підвищити рівень навчання конкретного предмета. Нові медіа сприяють використанню наочності (анімація, комп'ютерна графіка, моделювання), розширюють можливості зворотного зв'язку та індивідуальної роботи (технології віртуальної реальності), дають доступ до різноманітної інформації (телекомунікації). Педагог при цьому повинен досліджувати і використовувати можливості конкретних медіа для свого предмету з метою формування активного ставлення молоді до самостійного здобуття знань.

Тягу молоді до комп'ютерів потрібно не забороняти, а використовувати. Необхідно навчати так, щоб грамотність, ввічливість і змістовність мережевого спілкування предметно і наочно переконувала учнів у досконалості та красі фізичних моделей, математичних перетворень, хімічних сполучень, біологічних закономірностей, заохочувала будь-які намагання самостійних аналітичних

досліджень комп'ютерних освітніх ресурсів. Стосовно втрати духовного зв'язку педагога з учнями і студентами при переході на інноваційні методи учіння, то єдиний для шлях – підтримувати цей зв'язок своєю власною високою духовністю, творчістю, самобутністю [4]. На нашу думку, зміна форм взаємодії педагогів та учнів (студентів) у межах мультимедійної технології навчання дозволяє останнім свідомо вибирати індивідуальну траєкторію навчання.

Оскільки мас-медіа активно впливають на освіту, змінюючи навчальні технології та зміст навчально-виховного процесу, викладачі зобов'язані мати розвинуті методичні навички роботи з медіа. У цьому контексті завдання викладача полягає не лише в тому, щоб оволодіти всіма доступними медіа, а й у тому, щоб організовувати для учнів середовище, яке сприяло б спільному пізнанню нових можливостей. У зв'язку з безперервним оновленням і зміною технологій, особливо в галузі програмних засобів, викладач має бути готовим опановувати ці мультимедійні технології.

У процесі інформаційної підготовки майбутніх фахівців необхідно сформувані вміння [2, с. 183]:

- орієнтуватися в сучасному медіапросторі, розуміти основні принципи функціонування різних видів засобів масової інформації;
- розрізняти інформацію за рівнем впливу на особистість, аналізувати та оцінювати медіаповідомлення;
- розшифровувати та використовувати закодовану в медіаповідомленнях інформацію;
- знати правила культури спілкування в інформаційному суспільстві та методи захисту від можливих негативних впливів у процесі масової комунікації;
- розрізняти та застосовувати методи організації професійної діяльності з використанням технології мультимедіа.
- збирати, обробляти, зберігати та передавати інформацію з урахуванням пріоритетів професійної діяльності;
- самостійно створювати медіаповідомлення в галузі професійної діяльності.

Оскільки сучасна медіаосвіта тісно пов'язана з інформатизацією навчального процесу, безумовно, методологічні та методичні проблеми їх упровадження мають вирішуватися комплексно. Стратегія мультимедійного навчання полягає в доборі та застосуванні пов'язаних між собою елементів і галузей медіа таким чином, щоб постійно вдосконалюючи та збільшуючи обсяг інформації, до якої мають доступ учні (студенти), зробити її легшою для сприйняття [7, с. 42].

Розвиток освітніх телекомунікацій створює в навчальному закладі відповідне комп'ютерне середовище, де безпосередньо відбувається самостійна пізнавальна діяльність суб'єкта навчання. За допомогою внутрішньої мережі здійснюється пошук, накопичення інформації, набуваються нові вміння і навички та особистісні якості в автономній чи спільній діяльності, яка прямо не регулюється педагогом. Попередньо створена, або on-line мультимедійна освітня інформація може отримуватися з допомогою мережі Internet чи інших телекомунікаційних засобів з віддалених джерел. Відомості про існування навчальних ресурсів повинні бути доступні всім, для кого такі ресурси можуть становити інтерес, у тому числі для представників інших закладів.

Можна констатувати, що медіаосвіта, спрямована на виявлення та розв'язання низки дидактичних і соціально-педагогічних проблем, досягла значних успіхів. Дослідження сучасних підходів до медіаосвіти, її видів і завдань, аналіз теоретичного матеріалу і педагогічного досвіду в цій галузі дозволяють стверджувати про потребу подальшого вдосконалення технології мультимедіа, яка повинна реалізувати мету медіаосвіти, розширюючи можливості традиційного навчання та професійної підготовки.

Таким чином, медіаосвіта є невід'ємною складовою безперервної освіти особистості, ефективним засобом розвитку творчої, самодостатньої та критично мислячої особистості в умовах лавиноподібного наростання інформації. Завдання медіаосвіти у професійних навчальних закладах України визначаються потребою виховання фахівців з розвинутою медіакультурою, що передбачає формування історично, теоретично і методологічно обґрунтованого розуміння медіа як однієї

зі сфер професійного середовища, а також опанування вмій і навичок критичного сприйняття, аналізу та самостійного створення медіа-повідомлень.

Література

1. Васянович Г. П. Медіаосвіта: зарубіжний і вітчизняний досвід // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2007. — № 2. — С. 11—21.
2. Гуріненко І. Ю. Медіа-освіта як засіб професійної підготовки фахівця цивільного захисту / І. Ю. Гуріненко // Інформаційні та телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. праць. — частина 1. / [за ред. М. М. Козяра та Н. Г. Ничкало]. — Львів: ЛДУ БЖД. — 2009. — С. 181—184.
3. Короченский А. Медиакритика и медиаобразование // Высшее образование в России. — № 8. — 2004. — С. 40—45.
4. Кудін В. О. Освіта в інформаційному суспільстві : навч. посіб. / В. О. Кудін. — К., 1998. — 151 с.
5. Робак В. Медіа-педагогіка: аналіз інноваційного зарубіжного досвіду / Робак Володимир // Діалог культур : Україна у світовому контексті : Філософія освіти : зб. наук. праць / [ред. кол. І. А. Зязюн (голов. ред.)], С. О. Черепанова (упоряд. і відп. ред.), Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва та ін. — Львів : Сполом, 2002. — Вип. 8. — С. 70—92.
6. Тверезовська Н. Т. Теоретичні та методичні основи створення і використання навчальних експертних систем у підготовці фахівців вищих навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Тверезовська Ніна Трохимівна. — К., 2002. — 632 с.
7. Шльосек Ф. Використання засобів мультимедіа у професійній освіті // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2002. — № 6. — С. 42—46.

Andriy Lytvyn

Media-Education in Vocational Training of Specialists

Grounded necessity of introduction media-educations in vocational and higher educational establishments as a constituent of the future specialists professionally oriented informative training.